

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Titi Livii Patavini, Historiarvm Ab Vrbe Condita Libros,
Qvi quidem exstant, omnes, Observationes**

Godelevaeus, Wilhelm

Francofvrti, 1609

In Librvm XXII. Qvi Ab Aliis Decadis Tertiæ Secvndvs Dicitvr, Annotationes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69254](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69254)

feminares delatos & demerfos, quod & prodigiis alijs faciebant, Torneb. lib. 18. aduersar. cap. 11. Sacrificium itaque quod fit ad depulsiōem & expiatiōem portentorum, precuatio dicitur, & ea gratia rem diuiniā facere est monita precuatio.

[*Visus operata fuit*] Peculiaria sacrorum verba fuerunt, inter quæ & verbum, opator, recenset Gyraldus historiæ Deorum syntagmate 17. Acidem. fere significat, quod rite sacrificare, vnde Virgil.

Sarta refert Cereri, lais operatus in herbis.

Et alibi:

operata iuuensur.

Sic & Plautus: *Vt isthac operatio crimen expiet.*

[*Maritimam nauem habere*] De hac lege loquitur etiam Cicero actione 7. in Verrem: Eam autem postea in Iuliam de repetundis Cæsar dictator transfu- lit. Nam ex lege Iulia repetundarum Senatoribus naues habere non licuit, vt inquit Scæuola l. his qui naues, ff. de vac. & excusat. mun. Lex vero Iulia interdicit tantum naue maritima non fluuiatili, vt enim ex initio. Leg. 1. ff. de vac. mun. liquet, tota ea lex de nauibus maritimis accipienda est. Idque ideo constitutum est, vt quaestus & prædationes cohibeantur, quemadmodum M. Tullius indicat. Nam senatoribus fundos maritimos habentibus ad fructus deportandos capacem nauem in Italia habere licuit, prout annotat Cuiacius lib. 6. obseruat. cap. 38.

[*Paludatus*] Consules enim paludatos vrbe exire solitos, supra quoque annotauimus. Paludamenti autem picturam ad viuam ex Romanorum marioribus expressam inuenies apud Lazarum Bayfium in fin. cap. 11. in L. Vestis. ff. de auro & argen. leg. Paludamentum vero vestem Imperatorum esse scribit Tranquil. in Cæsare. Blond. lib. 9. Rom. triumph. Alexan. ab Alex. lib. 3. cap. 3. & lib. 5. cap. 18.

IN LIBRVM XXII. QVI AB ALIIS
DECADIS TERTIÆ SECUNDVS
DICITVR, ANNOTA-
TIONES.

[*Thrasymenumque lacum*] Lacum in Perusino, qui à Thrasymeno puero, quem Ægedam nympham rapuisse Poeta finxerunt, dicitur est.

[*Quindecim milia Romanorum*] Orofius lib. 4. cap. 15. & Eutrop. viginti milia Romanorum cum consule cæsa, & sex milia capta scribit: iuxta Valer. Max. lib. 1. cap. 6. quindecim tantum milia cæsa, sex capta, 20. vero fugata dicuntur. De quo etiam Cicero lib. 1. de diuinat. Plin. lib. 2. c. 85. Frontin. lib. 2. c. 5. lib. 2. cap. 6. & lib. 4. cap. 7. Valerius lib. 3. cap. 7. Ouid. lib. 6. Fast. Silius Italicus lib. 5. per totum, &c.

[*Per occupatam armis Tunicis*] His verbis Liuius clare ostendit, non semper necessariam fuisse eius, qui Dictator diceretur præsentiam. Idque apertius docet superius lib. 8. vbi scribit L. Cornelio, quia ne eum quidem in Samnium ingressum renocari ab impetu belli placebat, literæ missæ, vt dictatorem comitorum caussa diceret.

[*Prodictatorem*] Propterea quod legitime creatus non esset. Nam eius dicitur potestas penes consules, non autem penes populum erat, vt Liuius sæpe commemorat. Vnde quoque prodictator dicitur, L. tiam sylla & C. Cæsar post hæc tempora præter patriæ morem, primi à populo Dictatores alter in terree L. Valerio Flacco, alter vero M. Lepido prætor comitia habentibus creati. Reliqui omnes Dictatores à consulibus creati sunt.

[*M. Minutium Rufum*] Hominem ferocem, importunum, temerarium, Minutium lingua immodicum, studium, auramque exercitus semper quaerentem, & Fabium

LL 5

bii

bii dicta semper contemnentem, quem suis coloribus depingit Plutarchia Fab. Max.

Fatales libri. *Fatalibus libri*] Fatales libros vocat Sibyllinos, vt hoc ipso libro annotabimus paulo post.

Veneris Erycina. *Veneri Erycina*] Veneris Erycina cognominata ab Eryce monte Sicilia, in quo Aeneas matri templum construxerat, vt Virgil. canit:

Erycinu in vertice sedam

Mens

Fundabat Veneri Idalia.

Meminit & Polybius in primo. Diodorus Siculus Erycem ait Veneris & Buta filium fuisse, qui monti, vt etiam Seruius testatur, nomen dedit, & matri templum. Plura de hac Gyraldus historiz Deorum, Syntag. 13.

Mens vouenda] Mens à Romanis consecrata, Cicerone quoque auctore, vt mentem ea homin concederet, quod & diuus Augustinus non semel asseruit, & ante eum Lactantius. Quid

Mens quoque numen habet: Mens delubra videmus

Vota, metu belli perfide Pene tu;

Ver sacrum *Ver sacrum vouendum*] Veris sacri mentio quoque fit infra lib. 34. vbi scribitur: Ver sacrum videri pecus, quod natum esset inter Kal. Martias, & pridie Kalen. Maias. Verum Festus id sic explicat: Ver sacrum vouendi mos fuit Italibus Magnis enim periculis adducti vouebant, quacunque Vere proximo nata essent apud se animalia, immolaturus. Sed cum crudele videretur pecus ac puellas innocentes interficere, perductos in adultam aetatem velabant, atque ita extra fines suos exigebant. Idem Sextus Pompeius in Mamerino, vt si vellent (inquit) eo malo liberari. Ver sacrum vouerunt, id est, quacunque Vere proximo nata essent, immolaturus. Plura de hoc Pitheus aduersarij. sub lib. 1. cap. 6.

Aris 332.] Alia aris summa est apud Plutarch in Fabio, qui totidem denarios addit. Linius vero pro 300. millibus nummum, id est, totidem sestertium, millia aris dicit, & de denariis tacuit. Trientem autem tertiam partem assis intellexit, qui genus nummi fuit, vt tradit Budæus lib. 1. de assis.

Fascisque virgarum] Frontinus farmentorum in fasciculos yntorum meminit.

Omnibus circa sibi equatis] Simili stragemate vsus esse legitur Archidamus bello Peloponnesiaco contra Periclem, quare is, antequam Atticam incurset, denuntiavit Atheniensibus, si deualtatis ceteris à suis prædijs Archidamus abstineret, propter ius hospitij, aut quo maleuolis suis aniam calumniandi præberet, agrum se & villas Reipublicæ donare. Plutarchus in vita Periclis.

De equando iura magistrum equitum] Id est, quod Dictatori magister equitum æqualis esse deberet, id quod antea inauditum erat.

De equato imperio] Magnum clementiz & mansuetudinis exemplum. Vide Silium Italicum lib. 12.

Opifices ad dignitates honoris ad- *Tantum lanium suisse serant*] Indicat hic locus etiam hos, qui artes operosas, sordidas, humilesque tractarunt, & ciues Romanos fuisse, & postremis temporibus, & ad suffragia & honores admissos. Licet Dionysius libro 2. & libro 6. scribat, tales numero ciuium excludos. Sic P. Rupilus ex operis publicanorum consulatum adeptus, imperium in Sicilia gessit, idemque triumphauit. Sic M. Scaurus qui consul & censor fuit, patrem habuit, qui carbonariam, Octavius, qui postea Augustus appellatus est, aqum, qui argentariam fecit.

Deprehendit fortuna temeritatem] Historiam lege apud Frontinum lib. 2. cap. 3. Meminit quoque Erasmus libro 5. Apophtheg. Sabell. lib. 9. cap. 1. Ethnic. exempl.

170m

isdem factis iniuriar] Scite admodum atque concinne isdem factis iniuriar dicuntur, qui vnanimiter & conspiranter ad scopum nituntur eundem ac vmbilicum, & sic hoc loco Livii verba accipienda censet Caelius lib. 12. cap. 12.

Iniurando a tribuni militum adacti] Differentiam inter iniurandum & sacramentum militare esse, non obicue hoc loco Livius innuit. Qua vero ea fuerit inter doctos disceptatur: Quidam enim existimant, cum ante certa formula iustificandi comprehensa fuisset de qua Gellius lib. 16. ex lib. 5. Cincii de re militari, hoc tempore, quod nunquam antea factum fuerat, eam ad auctam accessione hstrum clausularum fuisse: de quo Sigonius non solum in annotat. Luvianis, sed & de antiquo iure civium Roman lib. 1. cap. 45. Verum non ob care Livius hic ostendit, sacramentum voluntarium iniurandum necessarium fuisse. Dionysius ait, sacramentum Romanis gentilitium fuisse, iurare per bonam suam fidem.

Collega eius Pauli] L. F. mylium Paulum consulem intelligit, de cuius nmi & corporis dotibus Plutarchus in eius vita, & in Hannibale, Valer. Max. lib. 5. cap. 10. lib. 2. cap. 5. lib. 4. cap. 3. Sabell. lib. 2. cap. 1. lib. 4. cap. 2. Frontinus lib. 4. cap. 5. lib. 2. cap. 3. & lib. 4. cap. 7.

Varronis multa ac feroces voces fuisse] De C. Terentii Varronis moribus Plutarchus in Fab. Max. & Hannibale. Valer. Max. lib. 4. cap. 5. lib. 8. cap. 7. Frontinus lib. 4. cap. 5.

Consilia magis res dent hominibus.] Innuit & re nata capienda & mutanda consilia, & tempori, quod aiunt, seruiendum: similis fere sententia apud Senecam lib. epist. ad Lucillum 3. quam retulit Erasmus in proverbio: Gladiatoz in ha ena consilium capis.

Infulcem ad id locorum fuisse] Hinc vulgo dicitur: ἀλλόθεν εἰδὲς λόγος, Exitii nulla ratio.

Eventus stultorum magister] Videtur respexisse ad illud Hesiodicum: πῶς. Eventus, quoniam de te vñstios ἔργων, id est, passusque sapit tum denique stultus, de quo plura Erasmus in proverbiis: Malo accepto stultus sapit: & in proverb. Piscator ictus lapicet.

A veritate laborare nimis ius sape aiunt] Antonius Muretus lib. 8. variarum lectiohum cap. 20. auctoritate veteris Codicis (quis tamen ille sit non indicat) legendum esse putat, veritatem laborare nimis se aiunt. Et porro sic legendum: Gloriam vanam qui spreverit, veram habebit. Sic enim & veritatem futuram sententiam, & illa contrariorum relatione ornatiorum. Id quod indicandi magis, quam approbandi gratia ascribere libuit. Lector de ea emendatione, quae placuerint, statuat.

Annae vigente fato] Apulix vicum hac vna Romanorum clade satis nobilitatum.

Hispani lintei praetextu] Sic & Polybius lib. 3. τῶν δὲ ἰβήρων λιντοῖς ἀπὲρ παρ. Hispanorum ὀβύργις χρωστικαῖς κικασμῆδων κτ. τὴν παρθεῖα. Quem locum ad verbum a Livio versum observavit Baysius de re vestiaria.

Quadragesima milia pedium] Cum Livio consensit Plutarchus. Polybius autem longe maiorem caesorum numerum adfert. Caterum de hoc pralio vide eundem Polybium lib. 5. cap. 18. lib. 33. cap. 1. Strabonem in fine lib. 6. Tapaciantium lib. 2. cap. 17. Silium Italicum lib. 9. per totum, Augustinum lib. 3. cap. 19. ciuiaris De. Valerium Max lib. 1. cap. 1. & lib. 1. cap. 2. lib. 2. cap. 2. lib. 3. cap. 4. lib. 4. cap. 5. lib. 7. cap. 4. lib. 8. cap. 6. Frontinum lib. 2. cap. 5. Orosum lib. 4. cap. 16. & alios.

Non annua Divi eidem dedere] Petrus Victorius lib. 10. cap. 4. variar. lection. Divi non Livium

omnis et
dem de-
dere.
Linium hanc sententiam ab Homero accepisse tradit, qui libro penult. Illi-
dos ita scribit:

ἄλλ' ἀγορᾶς ἴσθ'.

Ἐν πάλαιος ἔργοις δαμπερα φῶτα γαίῳδ.

Sed & ante eum Erasmus id annotavit in proverbio: Non omnia possumus
omnes.

**Quadri-
gati nū-
mi.** Nummi quadrigati] A notis quadrigarum sic dictis, qui ante Victoriales in
vlu fuere, de quibus Plin. lib. 33. cap. 2.

**Fatales
libri.** Idem Orosius lib. 4. cap. 16. Valerius Max. lib. 5. cap. 6. Sabell.
lib. 1. cap. 4. Ethnic exempl.

**Fatales
libri.** Per fatales libros Sibyllinos intelligit, vt & ante annotavi-
mus. Patet id ex Plutarchi Marcello, vbi & ipse huius sacrificii extraordinarii
meminit. ὄνο μὲν (inquiens) ἰσχυρῶς ἀνδρῶν ἡ γυναικῶν, ὄνο ἡ γυναικῶν ἡ
μῆσις ὅτι τῆν κληρονομίαν βῶν ἀγαθῶν καποσῶν ἔσται.

**Tyrhi
in reman-
tendis ca-
pitibus lit-
manit.** Remissi à Tyrho grati] Horum secundum quosdam mille & octingenti nu-
mero, secundum Trogam autem ducenti tantum fuisse referuntur. Coram
legatis vero Romanis aperte testatus est Pyrrhus, se non mangonum more
cum Romanis negotiari, sed certare tantum de gloria & imperio. Cuius vt
generosam, ita magno principe dignam sententiam Ennius apud Cicerone
in libro primo Officior. carmine expressit. Ceterum de horum captiuorum
pennis & expiatione, lege Eutropium libro 3. Alexandrium ab Alexandro, li-
bro 4. cap. 7.

**Prædi-
gati
cauere.** Prædiisque ac prædiu cauendum] Quid sit prædius ac prædiu cauere docet
Alconius prædianus in prætura urbana, de sacris tectis loquens. Bona (inqui-
ens) prædia dicuntur, bona satisfactionibus obnoxia, huc sunt in mancipis,
siue in pecunia numerata prædia vero domus & agri. Hæc autem omnia ven-
duntur, si rationi pub. locator tectorum tectorum non responderit. Tu autem
Verres (inquit) cum ego sim obnoxius & prædius, id est, fideiussoribus, &
prædiis appositus, non mihi exactor es operis, sed dominus voluntatis, qui
non finis me optima mea conditione, id quod volo, de redemptione agere,
cum periculum sit meum non Reipub. Prædes igitur homines sunt fideiuf-
sores, quorum res bona prædia nunc vno nomine dicuntur.

Quia nec ararium exhaustire] De consilio Romanorum, ob quam causam
captiuos minime redimendos esse censuerunt, vide Polybium præ cæteris
libro 6.

**Cartha-
gine sic
seuera in
duces rei
male ex-
sa anim
aduerso.** Nil recusandum supplicis foret] Notanda hoc loco Carthaginensium seuera
disciplina, apud quos si quis Imperator aut dux, prauo consilio, licet felici
euentu pugnasset, fædo supplicio in crucem elatus, morte penas dabat.
Hinc Himilco dux Carthaginensium à Cn. Duilio superato, Carthaginem
fugit, & à Senatu quaesit, quid faciendum censerent? Omnibus, vt pugna-
ret, acclamantibus: Feci, inquit, & victus sum. Hac ratione poenam crucis ef-
fugit, auctor de viris illustribus, cap. 38. Valerius vero Maximus lib. 7. cap. 3.
Hæc non Himilconem sed Hannibalem fecisse, sed paulo aliter scribit, ait
enim ex infelici illa pugna, priusquam eladis nuntius domum perueniret,
quendam ex amicis compositum & ornatum Carthaginem misisse, vt in-
terrogaret, an cum hoste confli gere debeat, quod vbi concessum esset, tum-
iile, Confixit, inquit, & superatus est: Romani vero duces qui temeritate
vel inscitia exercitus amississent, aut fugæ & pauoris infimulati
essent, pecunia aut exilio sæpe multati sunt, teste
Alexandro ab Alexand. libro 4.
capite 7.

